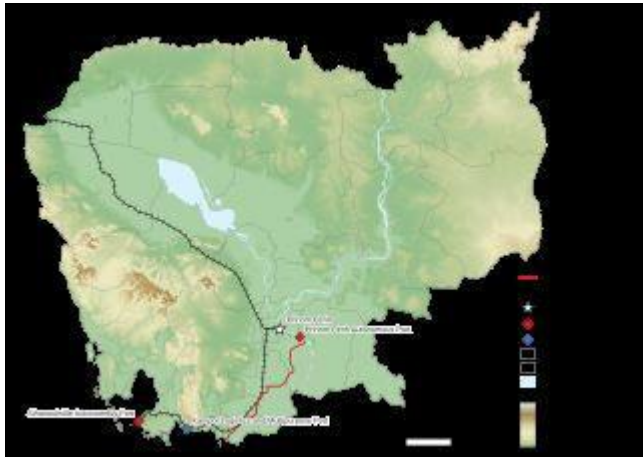

Nhát định của Phù Nam

Mạnh Kim @ [Diễn Đàn Thế Kỷ](#) (26/0724)

Tuyến đường dự kiến của kênh đào. © [Wiki](#)

Có những cái chết (dự báo trước), hoặc cận kề cái chết, đáng lý cần được chú ý hơn, bởi nó liên quan đến mạng sống của hàng triệu người dân đồng bằng sông Cửu Long nói riêng và an ninh quốc gia Việt Nam nói chung. Đó là dự án kênh đào Phù Nam, mà theo nhận định của Brian Eyler, Giám đốc Chương trình Đông Nam Á thuộc Trung tâm Stimson, là: “Chiếc đinh cuối cùng đóng vào cỗ quan tài bằng sông Cửu Long” (“This artificial canal project could be the final nail in the Mekong Delta coffin”). Ngày 5-8-2024, dự án này bắt đầu được khởi công.

Viết trên Nikkei Asia ngày 23-5-2024, chính trị gia Campuchia lưu vong, Sam Rainsy (đồng sáng lập và quyền lãnh đạo Đảng Cứu quốc Campuchia, cựu Bộ trưởng Tài chính) nhấn mạnh, yếu tố thương mại lẫn nông nghiệp dường như không phải là lý do thực sự khiến Hun Sen (cựu Thủ tướng và là đương kim Chủ tịch Thượng viện Campuchia) và Hun Manet (đương kim Thủ tướng) theo đuổi dự án kênh đào Phù Nam (Funan Techo).

Điểm cần chú ý – theo Sam Rainsy – là cửa kênh Phù Nam nằm cách căn cứ Hải quân Ream chỉ khoảng 70 km về phía Đông, nơi được tin là tiền đồn nước ngoài của Hải quân Trung Quốc. Cho đến nay (hạ tuần tháng 7-2024), ảnh vệ tinh cho thấy hai tàu chiến Trung Quốc vẫn hiện diện tại căn cứ Hải quân Ream. Hai tàu chiến này có mặt từ cuối năm 2023. Ngày 3-12-2023, cựu Bộ trưởng Quốc phòng Campuchia Tea Banh thậm chí đã đến thăm các tàu Trung Quốc cùng với đại sứ Bắc Kinh tại Phnom Penh.

Cựu Thủ tướng Hun Sen liên tục phủ nhận việc Campuchia cho phép Trung Quốc sử dụng Ream làm căn cứ, gọi những kết luận như vậy là “vu khống”. Con trai ông, Hun Manet, bắt đầu ngồi ghế thủ tướng từ tháng 8-2023, cũng nhắc lại vào tháng 1-2024 rằng sẽ không có căn cứ quân sự nước ngoài nào trên đất Campuchia vì điều đó trái với Hiến pháp.

Trong bài viết thượng dẫn, Sam Rainsy nhắc lại, một số nhà phân tích phương Tây tin rằng Bắc Kinh đang hối thúc Campuchia tiến hành dự án kênh đào Phù Nam (có chiều rộng lên tới 100 mét và độ sâu 5,4 m) để Hải quân Trung Quốc có thể sử dụng tấn công Việt Nam trong trường hợp xảy ra xung đột. Kênh đào còn cung cấp cho Bắc Kinh một

ngả ra biển, khi xuất phát từ tỉnh Vân Nam; đồng thời tàu Trung Quốc có thể đi đến tận Vịnh Thái Lan.

Cần nhấn mạnh, Campuchia không bỏ một xu trong dự án Phù Nam ước tính 1,7 tỷ USD, dự kiến hoàn thành trong ba năm. Không như nhiều dự án cơ sở hạ tầng của Trung Quốc ở các nước đang phát triển, Campuchia không tốn hoặc vay đồng nợ nào để thực hiện Funan Techo vì nó được làm trên cơ sở “xây dựng-vận hành-chuyển giao” (BOT), trong đó nhà thầu Trung Quốc giữ quyền khai thác, “lời ăn lỗ chịu”, trong 50 năm.

Xét về tác hại môi trường và sinh thái, Việt Nam từng nhiều lần bày tỏ lo lắng việc kênh Phù Nam gây ảnh hưởng nghiêm trọng sông Mekong, đặc biệt đồng bằng sông Cửu Long. Việc phân phối lại các nguồn nước sẵn có là điều phải làm; tuy nhiên, Hun Sen đã từ chối đàm phán với Hà Nội về vấn đề này, nói rằng ông chưa bao giờ ra quyết định sai lầm trong 47 năm qua. Các nhà nghiên cứu tại Trung tâm Stimson, một tổ chức tư vấn tại Washington, cho biết Phù Nam sẽ ngăn lũ vào mùa mưa và gây thiệt hại cho các vùng ngập nước, ảnh hưởng đến nông nghiệp lẫn hệ sinh thái lưu vực Mekong. Brian Eyler, Giám đốc Chương trình Đông Nam Á thuộc Trung tâm Stimson, thậm chí nói: “Dự án kênh đào nhân tạo này có thể là chiếc đinh cuối cùng đóng vào cỗ quan tài đồng bằng sông Cửu Long.

Cảnh báo của Brian Eyler không phải không có căn cứ. Ngày 27-4-2020, trong hội nghị chuyên đề do Diễn đàn Môi trường Mekong, một tổ chức phi chính phủ có trụ sở tại Cần Thơ tổ chức trực tuyến, nhà nghiên cứu Philip Minderhoud và Sepher Eslami Arab thuộc Đại học Utrecht, thành viên Dự án Rise and Fall, đã chia sẻ kết quả cuộc điều tra kéo dài sáu năm của họ. Nghiên cứu của họ cho thấy chưa đến 5% lượng nước mặn xâm nhập đồng bằng sông Cửu Long là do biến đổi khí hậu. Thủ phạm chính xác hơn là hệ thống thủy điện chằng chịt. Hai nhà nghiên cứu khẳng định, các con đập ở thượng nguồn là nguyên nhân khiến nguồn cung cấp trầm tích của đồng bằng sông Cửu Long giảm hơn 90%. Trong thực tế, Mekong hấp hối từ lâu đã là tiếng chuông được gióng lên nhiều lần.

Với đồng bằng sông Cửu Long, chịu ảnh hưởng mạnh bởi kênh Phù Nam là những nơi nằm dọc sông Tiền và sông Hậu, trong đó có An Giang, Đồng Tháp, Tiền Giang, Bến Tre, Vĩnh Long, Trà Vinh, Cần Thơ, Hậu Giang, Sóc Trăng... Báo Thanh Niên ngày 24-4-2024 cho biết, ông Lê Anh Tuấn, cựu Phó viện trưởng Viện Nghiên cứu biến đổi khí hậu (Đại học Cần Thơ), nhận định rằng, bởi tác động của kênh Phù Nam, sự thiếu hụt nước ở đồng bằng sông Cửu Long sẽ trầm trọng hơn, thậm chí có thể ảnh hưởng trên một nửa diện tích canh tác của vùng vào mùa khô!

Trở lại với âm mưu sử dụng Phù Nam làm “đường dẫn quân sự”. Việc Bắc Kinh nuốt chửng Campuchia và biến Phnom Penh thành chư hầu đã không là chuyện gì bí mật. Từ nhiều năm nay, Hà Nội đã để tuột Phnom Penh vào vòng tay Bắc Kinh. Campuchia không chỉ lệ thuộc Bắc Kinh vào kinh tế mà còn cho phép họ trở thành “một phần đất” thuộc sở hữu Trung Quốc.

Việc thành lập căn cứ hải quân Trung Quốc ở Campuchia – tiền đồn thứ hai ở nước ngoài và là căn cứ đầu tiên ở khu vực Ấn Độ Dương-Thái Bình Dương – có ý nghĩa chiến lược đặc biệt quan trọng đối với Trung Quốc. Nó là một phần trong chiến lược xây dựng mạng lưới cơ sở quân sự trên khắp thế giới nhằm hỗ trợ tham vọng bành trướng của Bắc Kinh.

Căn cứ quân sự nước ngoài duy nhất của Trung Quốc hiện nay được đặt ở Djibouti (Đông châu Phi).

Bắc Kinh bắt đầu dòm ngó Campuchia như một căn cứ quân sự từ năm 2019 và đó là thời điểm họ bí mật xây một cơ sở hải quân ở phía Bắc Căn cứ Hải quân Ream của Campuchia. Theo một thông cáo báo chí của Bộ Ngoại giao Hoa Kỳ, trong chuyến công du Campuchia năm 2021, Thứ trưởng Ngoại giao Wendy Sherman đã yêu cầu Phnom Penh nói rõ lý do san bằng hai cơ sở do Mỹ tài trợ trên Căn cứ Hải quân Ream vào năm trước đó. Theo Bộ Quốc phòng Mỹ, việc phá hủy này xảy ra sau khi Campuchia từ chối đề nghị trả tiền của Mỹ để cải tạo một trong hai cơ sở này. Khi khước từ đề nghị Mỹ, Phnom Penh lại bí mật bắt tay với Bắc Kinh. Năm 2021 cũng là khoảng thời gian mà tòa nhà “Hữu nghị chung Việt Nam” (do Việt Nam xây) được dời khỏi Căn cứ Hải quân Ream!

Quan hệ Bắc Kinh-Phnom Penh ngày càng được thắt chặt hơn bao giờ hết. Tờ Khmer Times ngày 24-5-2024 cho biết, Chủ tịch Thượng viện Hun Sen đã tiếp Shohrat Zakir, Phó Chủ tịch Ủy ban Thường vụ Quốc hội Trung Quốc tại Phnom Penh. Trong cuộc gặp, Hun Sen nhấn mạnh lập trường Campuchia đối với Trung Quốc là không thay đổi; rằng Trung Quốc nên tiếp tục coi Campuchia là một người bạn đáng tin cậy; tân chính phủ Hoàng gia, dưới sự lãnh đạo của Thủ tướng Hun Manet, đang “cố gắng củng cố mối quan hệ hiện có bằng những ý tưởng mới để làm cho mối quan hệ trở nên mạnh mẽ và sâu sắc hơn.”

Phản mình, Việt Nam vừa vượt mất con cừu Campuchia vừa tiếp tục ngán ngại con sói Trung Quốc. Viết về vụ kênh đào Phù Nam, báo chí trong nước không dám đề cập yếu tố rủi ro từ mối đe dọa an ninh quốc gia mang lại từ một dự án mà Trung Quốc thầu trọn gói với thời hạn khai thác lên đến nửa thế kỷ. Chẳng ai biết, trong vòng 50 năm đó, chuyện gì sẽ xảy ra.

Tường thuật chuyến công du Campuchia (và Lào) vào giữa tháng 7-2024 của Tô Lâm, với cương vị chủ tịch nước, báo chí tuyệt đối không nhắc đến dự án Phù Nam. Tô Lâm có đề cập Phù Nam với Campuchia hay không, không ai biết. Báo chí trong nước cũng đã hoàn toàn ngưng nói về Phù Nam. Truy cập ngày 25-7-2024 cho thấy những bài báo liên quan Phù Nam đã bắt đầu ngưng từ cuối tháng 5-2024. Liệu có “chỉ đạo” về việc ngưng này?

Xét riêng về truyền thông, ngay cả khi được phép viết, báo chí Việt Nam cũng thua xa báo chí Campuchia, đặc biệt mặt trận truyền thông tiếng Anh. Họ được bật đèn xanh hết cỡ để viết về lợi ích của kênh đào Phù Nam. Riêng về báo tiếng Anh, điều rất đáng nói là Việt Nam cho đến nay vẫn không có tờ báo tiếng Anh nào đủ mạnh cỡ Khmer Times của Campuchia. Đây là một yếu kém không thể chấp nhận. Thực tế này cho thấy tiếng nói truyền thông Việt Nam trên các diễn đàn “phản biện” quốc tế là rất kém và vô cùng yếu ớt. Không thể cất tiếng để bênh vực lợi ích an ninh và chính trị quốc gia của chính mình thì ai có thể nói thay cho mình.

Dự kiến hoàn thành năm 2027, và sau ba năm, cái đỉnh cuối cùng của cỗ quan tài sẽ được đóng nhát cuối cùng. Bất lực trước việc ngăn cản dự án Phù Nam, Việt Nam sẽ làm gì, đặc biệt vấn đề an ninh quốc gia, khi mà cái thòng lọng Trung Quốc từ nay bắt đầu lơ lửng và luôn trong tình trạng sẵn sàng?